

'על מנת שיש לי במקום פלוני' — אם יש לו באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת. ואין אומרים אינה מקודשת על המקום שאמר.

כתב הרשב"א (כאן ולהלן סא): דוקא בכגון שנמצא בריחוק מקום, אבל יש לו קרקע במקום שהוא קרוב כמו המקום שאמר — מקודשת, שכל דבר שאין בו הקפדה אצל בני אדם, אין להקפיד על שינוי ממה שאמר, שאין אדם מתנה בדוקא אלא במה שדרך בני אדם להקפיד בו.

ד. 'על מנת שאראך מאתים זוו' — הרי זו מקודשת ויראה לה. ואם הוא שולחני והראה לה על שלחנו מעות שאינן שלו, ואפילו הוא שותף בעסק למחצית שכר הרווחים — אינה מקודשת. לא נתכוונה אלא לראות משלו.

יש אומרים אפילו כבר נשאו המעות רווחים, כל עוד לא הגיע הזמן לקבל את חלקו, אין הרווחים שייכים לו ואינה מקודשת. וכן בקרקע — אם הראה בבקעה אינה מקודשת, ואפילו לקחה באריסות.

דף טא

קכה. שדה שיש בה נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים, האם הם נמדדים עמה, לענין ההלכות דלהלן:

א. המקדיש שדהו ובא לפדותה.

ב. מכירת 'בית כור עפר'.

ג. המקדש את האשה על מנת שיש לו בית כור עפר.

א. המקדיש שדהו בזמן שהיובל נוהג, נותן בורע חומר שעורים חמשים שקל כסף. היו בשדה נקעים מלאים מים עמוקים עשרה או סלעים גבוהים עשרה — אין נמדדים עמה, שנאמר זרע חמר שערים והללו אינם בני זריעה (רש"י).

לדעת רש"י ותוס' ועוד ראשונים, דינם להיגאל בשווין כשאר פודה את ההקדש. ולר"י בן מגאש (ב"ב פרק ז, מובא שם בשיטמ"ק) יוצאים מן ההקדש ללא פדיון. (ע' זבח תודה — ערכין כה, פירוט השיטות ונימוקיהן).

פחות מעשרה הריהם טפלים לקרקע ונמדדים עמה.

נקעים עמוקים עשרה שאינם מלאים מים, הרי הם כשדה בפני עצמן, ונפדים לפי חשבון זרע חומר בחמשים כסף, אבל ללא שטח המדרון אלא הקרקעית בלבד (עפ"י רש"י ותוס'). וכן יש מקום לפרש בד' הרמב"ם. ברכת הזבח — ערכין כה. וע"ש צ"ק ח"ת).

לדעת הסוברים שאי אפשר לפדות מחצית משטח השדה אלא את כולו (ע' לעיל כ-כא), הנקעים העמוקים עשרה נחשבים כשדה נפרדת ונפדים לעצמם. (עפ"י רשב"ם ועוד).

ב. האומר לחברו 'בית כור עפר אני מוכר לך' והיו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים, אפילו אינם מלאים מים, או סלעים גבוהים עשרה — אין נמדדים עמה. ואעפ"י שהנקעים ראויים לזריעה — לפי שאין אדם רוצה שיתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו כשנים וכשלשה מקומות. (ע' בפירוט בב"ב קב-קג).

ג. המקדש 'על מנת שיש לי בית כור עפר' — הסיקו שאם הנקעים ראויים לזריעה, מסתבר שנמדדים עם הקרקע, כי יכול לומר לה, אני אטרה ואזרע שם ואביא את הפירות.
א. נקעים מלאים מים, הואיל ואינם ראויים לזריעה אינם מצטרפים להשלים 'בית כור'. אך מסתבר שאם יש בלעדיהם בית כור — מקודשת.
ובשאינם עמוקים עשרה, אפילו מלאים מים נמדדים עם השדה. ונראה שנקעים צרים מאד [שאינן ברחבם עשרה טפחים או ד' אמות. עפ"י ירושלמי] — אפילו עמוקים עשרה, בטלים הם לשדה ונמדדים עמה. (רשב"א. וע"ע בב"ב קב).
ב. יש מהראשונים שכתב שאם קידשה ב'בית כור עפר', אין יכול לחשב את הנקעים העמוקים עשרה, אפילו ראויים לזריעה, שיכולה לומר איני חפצה בבקעים. ובוה אין שייכת סברת 'אנא טרחנא' שהרי ניתן לה את השדה (עפ"י מהר"י בירב).
ג. בור מלא מים עמוק עשרה, אף על פי שאינו בר זריעה נראה שנמדד עם השדה, שהרי הוא צורך השדה, ואינו דומה לנקעים שאינם מועילים לשדה אלא מקלקלים אותה. (רשב"א).
ד. כתב הרשב"א: היה לו בית כור קרקע בשנים ושלשה מקומות נפרדים לגמרי — מסתבר שאינה מקודשת, כי 'בית כור עפר' במקום אחד משמע.
וכן לענין מקח וממכר, אם הסלעים או הנקעים מפסיקים את השדה מעבר לעבר, עד שאין המחרשה עוברת מכאן לכאן — לא קנה. (עפ"י רא"ש ב"ב רפ"ז).

קכו. א. תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן, מה דינו?

ב. לשם מה כפל משה רבינו את תנאו עם בני גד ובני ראובן?

א. רבי מאיר אומר: כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן — אינו תנאי. הלכך צריך שיכפול תנאו, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה. רבי חנינא בן גמליאל חולק ואומר שאין ללמוד מהכפלת התנאי אצל בני גד ובני ראובן, כי הוצרך לכפול שאלמלא כן יש במשמע שאם לא יעברו לא יטלו חלק אפילו בארץ כנען.

א. יש אומרים שבתנאי של 'על מנת', שהוא כאומר 'מעכשיו' — לא נאמרו משפטי התנאים, רק בתנאי ד'אם'. (עפ"י הרי"ף והגאונים, מובא ברשב"א; רמב"ם אישות ו, יז; זכיה ג, ח). והרמב"ן כתב שרבי מאיר מצריך תנאי כפול בין בתנאי ד'אם' ובין בתנאי ד'על מנת'. (וכן הוכיחו האחרונים, שגם לפי שיטת הרמב"ם, לרבי מאיר צריך משפטי התנאים גם בתנאי דמעכשיו. וכן צדדו בדברי הרא"ש בגטין פ"ז. ע' אבני מלואים לח סק"ג; חדושי ר' שלמה היימן — גטין י; אבי עזרי [רביעאה] — יבום כד, ד).

ב. לפרש"י, רבי חנינא בן גמליאל לא חלק אלא על תנאי כפול. והתוס' ורמב"ן ורשב"א כתבו שגם על שאר משפטי התנאים חולק.

ג. להלכה, פסק הרי"ף (בתשובה לא) בגטין וקדושין להצריך כל משפטי התנאים, שכן מצינו לשמואל (בגטין עה): שתיקן בגט, אבל בדיני ממונות אין צריך, כי קיימא לן כרבים החולקים על רבי מאיר. (וכן דעת הראב"ד — זכיה ג, ח. וע' בדבריו נדרים א, כ וצ"ע). ואולם לענין תנאי קודם למעשה הלכה כמותו, שכן הוא סתמא דמתניתין בבבא מציעא (עפ"י רמב"ן).
יש אומרים שבכל הדינים הלכה כרבי מאיר שצריך תנאי כפול (עפ"י רמב"ם אישות ו, יד; זכיה ג, ז-ה. וכן דעת בעל העיטור).

ואילו הרשב"א כאן סתם וכתב ללא חילוק שאין הלכה כרבי מאיר. (וע' מ"מ אישות ו, יד שדעת הרשב"א כהרי"ף והגאונים).
 וישנה סברה לומר שלהלכה אין צריך תנאי כפול בדבר התלוי בו עצמו, שבודאי לא החליט הקנין אלא באופן מסוים (ערמב"ן לעיל ג.).

ב. אילו משה רבינו לא היה כופל תנאו עם בני גד ובני ראובן, היה במשמע שאם לא יעברו חלוצים לא ינחלו כלום, לא בארץ גלעד ולא בארץ כנען.
 ואלמלי כפל והיה אומר רק ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתככם ותו לא — לדברי רבי מאיר לכאורה היה די בכך, ומכך שהוסיף בארץ כנען לומד רבי מאיר שאין אומרים 'מכלל הן אתה שומע לאו' אלא צריך לכפול התנאי, ואם לא כפל — יתקיימו הדברים אפילו לא נתקיים התנאי, והיו מקבלים נחלתם בעבר הירדן כפי שרצו ואעפ"י שלא עברו חלוצים. ולדברי רבי חנינא בן גמליאל אילו לא הוסיף בארץ כנען הייתי אומר שאם לא יעברו, יקבלו חלקם בארץ גלעד עם שאר השבטים כפי חלקם היחסי, אבל בארץ כנען לא יקבלו כלום — לכך הוצרך לומר שיקבלו כאן וכאן כשאר השבטים.

דף טב

קכו. טמא מת שלא הוזה עליו בשלישי ובשביעי אלא בהפרש ימים אחר — האם עלתה לו הזאה?

טמא מת שלא הוזה עליו שלישי ושביעי — לא נטהר מטומאתו, בין למקדש וקדשיו ובין לתרומה. (הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר. ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר).

הקדים להוות בשני — לא נטהר. וכן אם הוזה בשלישי ובשני או בשלישי ושמיני — לא נטהר. (והזה הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי. וחטאו ביום השביעי...). אבל אם התאחר להוות עליו ברביעי לטומאתו והוזה שוב בשמיני, וכן בחמישי ובתשיעי וכו' — טהור (רש"י).
 להלכה דעת הרמב"ם (פרה אדומה יא, ב) שאם הוזה בשלישי ולא הוזה בשביעי, יכול לטבול ולהוות לאחר כמה ימים. והראב"ד השיגו על פי גמרא דידן. ויש אומרים שלרמב"ם היתה גירסה אחרת, או שמחלוקת הסוגיות בדבר ופסק דלא כסוגיתנו.

קכז. א. המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוי, וכיצא בזה — האם היא מקודשת?

ב. 'הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר / שתתגיירי'; 'לאחר שאשתחרר / שתשחררי'; 'לאחר שימות בעלך / אחותך'; 'לאחר שיחלוץ לך יבמך' — מה הדין?

ג. הנותן פרוטה לשפחתו ואמר 'הרי את מקודשת לי לאחר שאשחררך' — מה דינה?

ד. הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה 'הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך' — מה הדין?

ה. הנותן שתי פרוטות לאשה, באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחרת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשך' — מהו?

ו. האומר לחברו 'אם ילדה אשתך נקבה — הרי זו מקודשת לי' — מה הדין?

א. המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוי, עניה והרי היא עשירה, וכן להפך — הרי זו מקודשת, מפני שלא הטעתו.